

فرهنگنامهٔ انقلاب اسلامی ایران

کلید واژگان چهار زبانه:
فارسی، فرانسه، عربی، انگلیسی

دکتر محمد حسین اسماعیلی سنگری
استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان،
دانشکده علوم انسانی، گروه علوم سیاسی

فهرست مطالب

۱۳		مقدمه
۱۵		آرمان‌گرایی
۱۵		اریستو کراسی
۱۶		آزادی
۱۶		آزادی مطبوعات
۱۶		آشوب
۱۷		آگاهی طبقاتی
۱۷		آلترناتیو
۱۷		آنارشيسم
۱۸		آنومی
۱۸		آئین جهان وطنی، جهان میهنی
۱۹		آپارتاید (آپارتید)
۱۹		اُپک
۲۰		اُپورتونيسم
۲۰		اپوزيسيون
۲۱		اتحادیه بین المجالس
۲۱		اتحادیه عرب
۲۲		اتحادیه کارگری
۲۲		ارتجاع، ارتجاعی، مرتجع
۲۳		ارزشها
۲۳		از خود بیگانگی (الیناسیون)
۲۴		استالین - استالینيسم
۲۵		استبداد
۲۵		استبداد صغیر
۲۵		استبداد آسیایی و شیوه تولید آسیایی
۲۶		استثمار
۲۶		استراتژی
۲۷		استعمار
۲۸		اسکولاستیک
۲۸		اشغال ایران

۲۹		اشغال لانه جاسوسی
۲۹		اصلاحات - اصلاح قانون
۳۰		اصلاحات ارضی
۳۰		اصلاحات امیر کبیر
۳۱		اصلاح دینی
۳۲		اعتصاب
۳۲		اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۲		اف. بی. ای
۳۳		افکار عمومی
۳۳		اقتدار
۳۴		اقتصاد آزاد
۳۴		اکثریت مطلق - اکثریت نسبی
۳۴		اگزستانسیالیسم
۳۵		اولتیماتوم
۳۵		الیگارشی
۳۶		امپریالیسم
۳۶		امنیت ملی
۳۷		انتفاضه
۳۷		انجمن سری
۳۸		انحصار - انحصار طلبی
۳۸		اندیشه سیاسی
۳۸		انزوا گرایی
۳۹		انقلاب
۴۰		انقلاب از بالا - انقلاب از پایین
۴۰		انقلاب اسلامی
۴۱		انقلاب اکتبر ۱۹۱۷
۴۲		انقلاب بورژوازی
۴۲		انقلاب‌های رنگی (مخملی)
۴۴		انقلاب سبز
۴۴		انقلاب سوسیالیستی
۴۴		انقلاب سیاسی
۴۵		انقلاب صنعتی

۴۵	انقلاب فرهنگی
۴۵	انقلاب کبیر فرانسه
۴۶	انگیزسیون
۴۷	انگلو فیل
۴۷	اوضاع ایران در جنگ جهانی دوم
۴۸	ایدئولوژی
۴۸	ایست - ایسم
۴۹	اینتلیجنت سرویس
۴۹	باند
۵۰	بانک جهانی
۵۰	بحران
۵۱	برخورد تمدنها
۵۲	بسیج - بسیج عمومی
۵۲	بسیج مستضعفان
۵۳	بعث
۵۴	بلشویسم
۵۴	احزاب و گروه های انقلابی (شیعیان مذهبی) اسلامی در ایران پس از انقلاب
۵۵	بورژوازی
۵۶	بورژوازی کمپرادور
۵۶	بوروکراسی
۵۶	بیانیه الجزایر
۵۷	پارادایم
۵۸	پان اسلامیسیم
۵۸	پان نهضت های
۵۸	پایگاه اجتماعی
۵۹	پایگاه طبقاتی
۵۹	پروتکل
۵۹	پروستاریکا
۶۰	پرولتاریا
۶۰	پست مدرنیسم
۶۱	پلورالیسم
۶۱	پلورالیسم دینی

۶۲	پلورالیسم سیاسی
۶۲	پنتاگون (وزارت دفاع آمریکا)
۶۲	پوپولیسم
۶۲	تاکتیک - استراتژی
۶۳	تحت الحمایگی
۶۳	تراست
۶۴	ترور، تروریسم، تروریسم دولتی
۶۴	تساهل و تسامح
۶۵	تضاد
۶۵	تظاهرات
۶۶	تعصب
۶۶	تعهد
۶۶	تکامل تدریجی
۶۶	تکنوکراسی
۶۷	توقالتاریسم
۶۷	تورم
۶۸	توطئه
۶۸	تهاجم فرهنگی
۶۸	تئوکراسی
۶۹	ثبات سیاسی
۶۹	جاسوس - جاسوسی
۶۹	جامعه مدنی
۷۰	جامعه صنعتی
۷۰	سکولاریسم
۷۲	جمعه سیاه
۷۲	جمهوری اسلامی
۷۲	جمهوری گیلان
۷۳	جنايات جنگی
۷۳	جنبش
۷۳	جنبش انقلابی
۷۳	جنگ‌های اعراب و اسرائیل
۷۴	جنگ ایران و عراق ۱۳۷۶ - ۱۳۵۹

۷۵	جنگ جهانی اول
۷۵	جنگ جهانی دوم
۷۶	جنگ ستارگان
۷۶	جنگ سرد
۷۷	جهانی سازی
۷۷	جهان سوم
۷۸	چالش
۷۸	چپ و راست، دست راستی و دست چپی
۷۹	احزاب و گروههای چپ گرای اسلامی در ایران پس از انقلاب
۷۹	حاکمیت
۸۰	حاکمیت قانون
۸۰	حزب
۸۱	حزب الله - حزب باد
۸۱	حزب کمونیست ایران
۸۲	حقوق بشر
۸۲	کمیسیون حقوق بشر ملل متحد
۸۲	ماده ۶۸ منشور ملل متحد
۸۳	حکومت
۸۳	حکومت استبدادی (آبسولوتیسم)
۸۴	حکومت جمهوری، جمهوری - جمهوریت
۸۴	حکومت سلطنتی
۸۵	حکومت قانون
۸۵	حکومت نظامی
۸۵	خالی بندی
۸۵	خاورمیانه
۸۶	خبرگان رهبری
۸۷	خلع سلاح
۸۷	خلع ید
۸۸	دادگاه انقلابی
۸۸	دادگاه نظامی
۸۸	دکترین
۸۹	دگراندیشی

۸۹	دگرگونی اجتماعی
۹۰	دموکراتیک
۹۰	دموکراسی
۹۱	دو تن سالاری
۹۱	دولت
۹۱	دولت موقت
۹۲	دیالکتیک
۹۲	دیپلماسی
۹۳	دیوانسالاری (بوروکراسی)
۹۳	رادیکالیسم
۹۴	رفراندوم
۹۴	رفرم
۹۴	رنسانس
۹۵	روز قدس
۹۵	روشنفکر
۹۶	زیر بنا، روبنا
۹۶	ژئوپلیتیک
۹۶	ساخت، ساختار
۹۶	سازش
۹۷	سازمان اجتماعی
۹۷	سازمان کنفرانس اسلامی
۹۸	سازمان ملل متحد
۹۸	سانسور، خود سانسور
۹۹	ساواک (سازمان اطلاعات و امنیت کشور) (S. A. V. A. K)
۹۹	ستارخان - باقرخان
۹۹	ستون پنجم
۱۰۰	سلطنت
۱۰۰	سلطنت مشروطه
۱۰۰	سمپات
۱۰۰	سندیکا
۱۰۱	سوسیالیسم
۱۰۳	سیا (سازمان اطلاعات مرکزی)

سیاست درهای باز.....	۱۰۴
سیستم.....	۱۰۴
شورا.....	۱۰۵
شورای امنیت (سازمان ملل متحد).....	۱۰۶
شورش.....	۱۰۶
شهادت.....	۱۰۷
شورای انقلاب.....	۱۰۷
شورای بازنگری قانون اساسی.....	۱۰۸
شورای عالی امنیت.....	۱۰۸
شورای نگهبان.....	۱۰۹
صهیونیسم.....	۱۱۰
طاغوت.....	۱۱۱
طرح مارشال.....	۱۱۱
ظهور مهدی (عج).....	۱۱۱
عضو بین‌المللی.....	۱۱۲
عمل گرایی - عمل و کردار انقلابی.....	۱۱۳
فراماسونری.....	۱۱۳
فره.....	۱۱۴
فرهنگ.....	۱۱۴
فئودالیسم، زمینداری.....	۱۱۵
قانون.....	۱۱۵
قانون اساسی.....	۱۱۶
قدرت - قدرت سیاسی.....	۱۱۶
قرارداد کمپ دیوید.....	۱۱۷
قرارداد ۱۹۰۷ - قرارداد ۱۹۱۵.....	۱۱۷
قرارداد ۱۹۱۹.....	۱۱۸
قرارداد ۱۹۲۱.....	۱۱۹
قرارداد ۱۹۷۵ الجزیره.....	۱۱۹
قرارداد ۱۹۷۵ و لغو یک جانبه آن.....	۱۲۱
قشر اجتماعی، لایه اجتماعی - قشر بندی اجتماعی، لایه بندی اجتماعی.....	۱۲۲
فرایند (جریان، پروسه).....	۱۲۲
قضیه شط العرب.....	۱۲۲

- ۱۲۳..... قضیه (جنبش، نهضت) ملی کردن نفت ایران
- ۱۲۵..... قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت
- ۱۲۵..... قیام جنگل
- ۱۲۶..... کابینه
- ۱۲۶..... کارگر لومپن
- ۱۲۶..... کاپیتالیسم
- ۱۲۷..... کاپیتولاسیون
- ۱۲۷..... کاخ سفید
- ۱۲۷..... کارتل (قرارداد نظامی)
- ۱۲۸..... کاریزماتیک - کاریزما
- ۱۲۸..... کمونیسم
- ۱۲۹..... کنسرسیوم
- ۱۳۱..... کنفرانس گوآدولوپ ۲ ژانویه ۱۹۷۹
- ۱۳۱..... کنفرانس یالتا
- ۱۳۲..... کودتا
- ۱۳۴..... کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
- ۱۳۴..... گروگانگیری - گروگان سیاسی
- ۱۳۵..... گروه - گروه زندق، گروه فشار - گروهک
- ۱۳۶..... گفتگوی تمدنها
- ۱۳۶..... گفتمان
- ۱۳۷..... گریبایدوف
- ۱۳۷..... گلاس نوست - پروستاریکا
- ۱۳۷..... لابی - لابی گری
- ۱۳۸..... لائیک
- ۱۳۸..... لنینیسم
- ۱۳۹..... لیبرال
- ۱۳۹..... احزاب و گروههای لیبرال طبقه متوسط در ایران پس از انقلاب
- ۱۴۱..... ماتریالیسم - ماتریالیسم تاریخی
- ۱۴۱..... ماتریالیسم دیالکتیک
- ۱۴۲..... مارکسیسم
- ۱۴۲..... مارکسیسم لنینیسم
- ۱۴۳..... مارکسیسم جدید

۱۴۳.....	احزاب و گروه‌های مارکسیست و سوسیالیست در ایران پس از انقلاب
۱۴۴.....	ما شینیسیم
۱۴۵.....	ماکیاولیسم
۱۴۵.....	مائوئیسم
۱۴۶.....	مجلس - مجلس سنا - مجلس شورا - مجلس موسسان
۱۴۶.....	مجلس خبرگان
۱۴۷.....	مجمع تشخیص مصلحت نظام
۱۴۷.....	مدرنیسم (نوخواهی)
۱۴۷.....	مذاکرات مثلث - ۱۹۸۸
۱۴۸.....	مردمسالاری (دموکراسی)
۱۴۸.....	مستشار
۱۴۸.....	مستعمره
۱۴۹.....	مستکبر استکبار، مستضعف استضعاف
۱۵۰.....	مشروعیت سیاسی
۱۵۱.....	مصونیت پارلمانی، مصونیت سیاسی
۱۵۱.....	ملی کردن
۱۵۲.....	منافع ملی
۱۵۲.....	منشور ملل متحد
۱۵۳.....	موازنه منقّی
۱۵۳.....	موبوکراسی
۱۵۳.....	موساد
۱۵۴.....	مهار دو جانبه
۱۵۵.....	مورگان شوستر
۱۵۵.....	ناتو
۱۵۵.....	میهن پرستی
۱۵۶.....	میلیتاریسم
۱۵۶.....	نظم نویت جهانی
۱۵۷.....	نخبگان
۱۵۷.....	نژاد پرستی
۱۵۷.....	ناسیونالیسم
۱۵۸.....	نازیسم
۱۵۹.....	نفت شمال

۱۵۹.....	نفوذ.....
۱۵۹.....	نفواستعمار - استعمار جدید.....
۱۶۰.....	نه شرقی نه غربی.....
۱۶۰.....	نهضت زنان.....
۱۶۰.....	وابستگی.....
۱۶۱.....	واتر گیت.....
۱۶۲.....	و تو.....
۱۶۲.....	ولایت فقیه.....
۱۶۳.....	هوچی گیری، شانتاژ.....
۱۶۳.....	هومانیسم.....
۱۶۴.....	یونسکو.....
۱۶۴.....	یهودیت - یهودیگری.....
۱۶۵.....	منابع و مأخذ.....
۱۶۹.....	جدول کلید واژگان چهار زبانه.....

مقدمه

مخاطب این کتاب در مرتبه اول دانشجویان دانشگاه‌های ایران و دانش پژوهان مسائل انقلاب و ایران است و برای آنان مفید و کاربردی است. حاوی توضیحات اساسی و لازم و به دور از شرح مفصل و میسوط است. سعی شده از آوردن کلام و شرح امور فرعی و خسته کننده اجتناب شود. کلید واژگانی که در زندگی علمی و اجتماعی هر اهل اندیشه و مطالعه‌ای در ایران در خور وضوح و تبیین است انتخاب گردیده است. موضوع آن با گرایش به علوم اجتماعی و علوم سیاسی که متمرکز و مرتبط به ایران و انقلاب است تنظیم گردیده و برای آن دسته افرادی که عمیق و علمی در جهت ابضاح مفاهیم تلاش و جستجو میکنند و آنچنان سطحی نیستند سودمند بوده و لازم به نظر می‌آید.

این کلید واژگان در چهار زبان فارسی، فرانسه، عربی، و انگلیسی؛ گردآوری شده و زحمت زیادی برای آت مبذول گردیده است. چه بسا اتفاق می‌افتد که به دلیل تواتر کاربرد کلمات و کاربرد و شنیدن زیاد و رسانه‌ای واژه‌ای؛ این تصور در انسان ایجاد می‌شود که مفهوم و معنای آن‌ها را بدرستی می‌داند، پس به راحتی از کنار واژگان کلیدی می‌گذرد؛ کافی است فردی مثل برادر یا دوست یا ... از او در مورد معنا و مفهوم و کاربرد آن واژه پرسش کند و توضیح بخواهد. در آن زمان خواهد دانست که اطلاعات وی اندک و غیرتخصصی و احیاناً غلط است. این در حالی است که تعدادی از این کلید واژه‌ها یا به زبان خارجی و عمدتاً انگلیسی یا فرانسه یا عبری و ... است، یا ازدو کلمه فارسی به شکل مضاف و مضاف‌الیه یا صفت و موصوف و ... بکار رفته‌اند. مثلاً وقتی از معنی: اریستوکراسی یا اپوزیسیون یا الیناسیون یا پوپولیسم یا بورژوازی یا پلورالیسم و ... سؤال کنند یا از معنا و کاربرد کلماتی همچون: مشارکت سیاسی، جامعه مدنی، جامعه صنعتی، اتحادیه عرب، اکثریت مطلق و نسبی، پایگاه طبقاتی، تحت حمایتگی، اندیشه سیاسی، بیانیة الجزایر، جنگ سرد و ... و بسیاری کلمات دیگر از ما پرسیده شود، همه و همه نمونه‌ها و مثال‌های کلید واژگانی است که چه بسا تصور می‌کنیم میدانیم اما به درستی نمی‌دانیم. این جهل مرکب در زمانی که آن واژگان، فارسی باشند احتمال وقوع بیشتری به خود می‌گیرند.

هدف اولیه نگارنده کاهش این نقیصه در جامعه دانشگاهی است. ازسوی دیگر، نگارنده حدود بیست سال همراه چند نسل از دانشگاهیان و دانشجویان که آمدند و دوره‌های چهار ساله کارشناسی را سپری کردند و رفتند، بوده و هست؛ اما با گذر از هر دوره و جدید شدن دانشجویان مشاهده می‌کند دانشجویان جدید و جدیدتر فاصله مفهومی و معنایی بیشتری با واژگان کلیدی انقلاب و ایران دارند. پاسخ گفتن به این نیاز جهت پرکردن نسبی و در حد توان، هدف دیگر تقریر این کتاب بوده است.

این کتاب برای عموم ایرانیان که می‌خواهند سطح علمی خود را افزایش دهند مفید است. برای عموم کسانی که با واژگان تازه و کلماتی جدید در کتب و رسانه‌ها و یا در مطبوعات و در ارتباط اجتماعی خود با دیگران برخورد می‌کنند یا می‌شنوند یا می‌خوانند؛ اما نمی‌دانند. آنان که مفهوم و معنای اصطلاحی و کاربردی بسیاری از واژگان کلیدی سیاسی و اجتماعی مرتبط به ایران و دوره‌ی انقلاب را جستجو می‌کنند و می‌خواهند بدانند.

البته واقع امر این است که دست مایه تهیه این کتاب پس از پایان جنگ ایران-عراق ایجاد گردید و از آن زمان واژگان کاربردی جدا و کم کم تکمیل گردید. برگردان کلیدواژگان انقلاب و ایران به سه زبان دیگر نیز کاری جدید و جذاب بوده و مخاطبان بیشتری را راضی و خرسند خواهد ساخت.

مزیت بزرگ این کتاب اینست که عامل تشویق دانش پژوهان و دانشجویان خواهد شد تا به دو یا سه زبانه بودن قناعت نورزند و پتانسیل علمی و مهارتی خود را بیش از پیش ارتقاء بخشند و الگوی راستین پیشینیان مومن و پاک نهاد باشند.

اطمینان دارم این کار علمی بی نقص و ایراد نیست، اما به دلیل پویا بودن این موضوع دست همه‌ی آنان که بخواهند جهت تکمیل و رشد این اثر راهنما باشند می‌فشارم و از راهنمایی آنان استقبال می‌نمایم.

ترتیب کلید واژگان چهارزبانه به این ترتیب مرتب شده است که ابتدا واژه به زبان فارسی و به ترتیب حروف الفبائی آمده است سپس واژه معادل عربی یا یک اسلاش در کنار آن در سمت راست آمده است سپس معادل همان واژه در سمت چپ ذکر شده است. ابتدا به زبان انگلیسی ذکر شده سپس با یک اسلاش همان واژه به زبان فرانسه ذکر شده است. امیدوارم مورد استفاده اهل دانش و فرهنگ قرار گیرد.

والله هوالمستعان

دکتر سگری - پاییز ۱۳۹۲